

ZNACZENIE POLSKIEJ EKONOMII ROLNEJ W EUROPIE W ŚWIETLE PRAC XIII KONGRESU EUROPEJSKIEGO STOWARZYSZENIA EKONOMISTÓW ROLNYCH

Stanisław Paszkowski

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Abstrakt. Ekonomia rolna ma wyrobioną pozycję naukową na tle innych subdyscyplin nauk ekonomicznych. Aktualne są więc pytania o to, jakie są główne kierunki badań podejmowane przez ten dział ekonomii, a także jaka jest pozycja naukowa polskiej ekonomii rolnej na europejskim i światowym runku nauk ekonomiczno-rolniczych? Prezentowana praca podejmuje te zagadnienia. Analizy przeprowadzono na podstawie prac XIII Kongresu Europejskiego Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnych (ESER) w Zurychu, obradującego na przełomie sierpnia i września 2011 roku. Zgromadzony materiał przeanalizowano według form obrad (sesji), problemów poruszanych na sesjach oraz afiliacji prac. Miarami prezentacji wyników badań były indeksy intensywności zgłaszania referatów na kongres, a także wskaźniki struktury prac i autorów.

Słowa kluczowe: Europejski Kongres Ekonomistów Rolnych (ESER), nauki ekonomiczno-rolnicze, formy obrad, uniwersytety, problemy naukowe

WPROWADZENIE

Kongresy naukowe zazwyczaj są spotkaniami naukowców, praktyków oraz osób związanych z nauką i mają na celu wymianę myśli oraz doświadczeń w pewnym wyodrębnionym obszarze nauki, jakkolwiek są też organizowane spotkania o charakterze interdyscyplinarnym. Kongresy, jako wielkie zjazdy naukowe, są zwoływane okresowo (raz na kilka lat) i zazwyczaj mają charakter otwarty, co znaczy, że w ich pracach mogą wziąć udział wszystkie zainteresowane osoby po spełnieniu formalnych wymogów (rejestracji w wyznaczonym czasie i wniesieniu wyznaczonej opłaty).

Jakie są istotne różnice pomiędzy kongresami naukowymi a zwykłymi konferencjami naukowymi? Te drugie obradują zwykle w węższym obszarze badawczym – w zakresie danej dyscypliny lub subdyscypliny naukowej – i ze względu na węższy zakres omawianych zagadnień, a także mniejsze nakłady pracy organizacyjnej, mogą być zwoływane z większą częstotliwością. Jednak w trakcie ich trwania mniejszy jest zakres tematyczny poruszanych tematów. Bierze też w nich udział mniejsza liczba uczestników. Dlatego nie odwzorowują wiernie – nie są reprezentatywne – dla struktury osobowej i problemowej danej dyscypliny naukowej. Na ich podstawie nie można więc określić pozycji naukowej autorów prac, uniwersytetów i krajów prowadzących badania w określonym obszarze nauki.

Istotą organizowanych cyklicznie kongresów jest prezentacja prac naukowych powstałych w okresie międzykongresowym i wymiana myśli nad podjętymi w referatach problemami na wyodrębnionych formalnie sesjach. Dla rozwoju teorii ekonomii rolnej szczególne znaczenie mają kongresy Europejskiego Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnych (ESER), organizowane w systemie trzyletnim od 1975 roku. Poruszane są na nich istotne kwestie dotyczące rozwoju rolnictwa i gospodarki wiejskiej, a także szerokiego spektrum problemów ekonomicznych i społecznych oraz organizacyjnych tej sfery działalności człowieka. Są też dyskutowane zagadnienia związane z ogólną teorią ekonomii oraz kwestie funkcjonowania gospodarki światowej, a także kwestie społeczno-ekonomiczne stanowiące wyzwania dla gospodarki światowej i rolnictwa światowego.

Europejskie kongresy ekonomistów rolnych obradują na sesjach plenarnych (*plenary session*)¹, problemowych (*contributed paper sessions*), organizowanych (*organised sessions*), plakatowych (*poster sessions*) oraz wspólnych (*joint sessions*). Te ostatnie, jako nowa forma obrad, były wyodrębnione po raz pierwszy na kongresie w Zurychu, aczkolwiek ich początków można się dopatrywać na kongresie w Saragossie, odbytym w 2002 roku. Pozostałe sesje były wprowadzane ewolucyjnie na wcześniejszych kongresach. Do rytuału omawianych spotkań ekonomistów rolnych należą też sesje poświęcone rolnictwu kraju gospodarza kongresu, a w dniu bezpośrednio poprzedzającym obrady, warsztaty naukowe (sympozja przedkongresowe)².

W kongresach ESER biorą udział ekonomiści o największym dorobku naukowym w zakresie ekonomii rolnej oraz szeroka rzesza adeptów nauk ekonomicznych podejmujących trud zaistnienia w europejskim obiegu myśli ekonomicznej, względnie zainteresowanych poznaniem aktualnej problematyki naukowej podejmowanej przez ekonomistów rolnych w Europie i na świecie. Prezentowane na nich prace mogą więc stanowić punkt odniesienia do ustalenia pozycji naukowej zarówno poszczególnych badaczy, całych środowisk badawczych (uniwersytetów), jak i krajów czy regionów.

Głównym problemem ostatniego XIII Kongresu ESER, odbytego w 2011 roku w Zurychu, była kwestia „Zmiana i niepewność – wyzwania dla rolnictwa, żywności

¹ Formalnie – ze względu na zakres uczestnictwa – do sesji plenarnych należy zaliczyć sesję otwierającą kongres (*Academic Opening Ceremony*), a także sesję zamykającą obrady (*Closing Session*).

² W trakcie kongresu obraduje też walne zgromadzenie ESER (*General Assembly of EAAE*), są organizowane wycieczki ukazujące osiągnięcia rolnictwa kraju gospodarza kongresu, a także inne imprezy. W 2008 roku zorganizowano wyjazd do siedziby Komisji Europejskiej w Brukseli, a w 2011 roku w Zurychu wydarzenie agrobiznesowe oraz sympozjum EuroChoices. Tradycyjnie kongres kończy się uroczystym spotkaniem pożegnalnym (*Farwell Dinner/Banquet*).

i zasobów naturalnych”³. Przyjęcie tego tematu jako wiodącego było spowodowane wystąpieniem kryzysu na światowych rynkach finansowych i towarowych, co podważyło dotychczas wdrażane priorytety i osłabiło możliwości usuwania skutków tych zjawisk. W obecnych warunkach ekonomicznych wynikało też z: wyzwań spowodowanych zmianami klimatu, konieczności zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego, utrzymania inwestycji w rolnictwie na co najmniej dotychczasowym poziomie i dostępu do zasobów naturalnych⁴. Kongres był więc ukierunkowany na kwestie globalne i nowe zjawiska gospodarcze, jakimi były coraz częściej występujące kryzysy o charakterze finansowym, żywnościowym i rynkowym.

Obecnie w nauce obserwuje się tendencje do ewaluacji prac naukowych indywidualnych badaczy, a na tej podstawie pozycji naukowej podstawowych jednostek badawczych (katedr, instytutów), a także wydziałów czy całych uczelni. Teoretyczne i metodologiczne podstawy do tej działalności wypracowują dynamicznie rozwijające się nauki bibliometryczne, a także systemy dokumentacji działalności naukowej [Skalska-Zlat 1988, Borgman i Turner 2002, Wróblewski 2005, Nowak 2006, Osiewalska 2008 a, b, Osiński 2012, Piech 2012 a, b]. Wyniki systemów oceny dorobku indywidualnych badaczy czy całych zespołów są zaś wykorzystywane w zarządzaniu kadrami uniwersytetów (instytutów), a także w alokacji środków publicznych do jednostek naukowych [Ustawa... 2010, Rozporządzenie... 2012].

Jednak na potrzeby rozpoznania dorobku i pozycji naukowej indywidualnych badaczy czy nawet całych środowisk można wykorzystywać mniej zaawansowane metody badań kierunków działalności i dorobku naukowego. W Polsce, na przykład, Polska Akademia Nauk (PAN) w układzie okresowym (10 lat) dokonuje oceny dokonań różnych środowisk naukowych i przedstawia wyniki tej analizy do publicznej dyskusji. W zakresie ekonomii rolnej takie analizy opracowuje w ramach Wydziału V PAN Komitet Ekonomiki Rolnictwa PAN [Wilkin 2005]. Ponadto okresowe oceny swojej działalności publikacyjnej prowadzą periodyki naukowe lub popularno-naukowe. Jako przykłady takiego rozpoznania można podać „Analizę porównawczą” serii „Acta Scientiarum Polonorum” [Gruszecka 2012] czy dyskusję na sympozjum przed konferencyjnym kongresu w Zurychu (*EuroChoices Symposium*), poświęconą periodykowi wydawanemu przez Europejskie Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnych, a zatytułowane „Communication with the Outsider World – the Next 10 years for EuroChoices”. Kongresowa działalność publikacyjna jest też podejmowana w pracach polskich ekonomistów rolnych (należy wyraźnie podkreślić, że nie chodzi o sprawozdania ze zorganizowanych konferencji czy kongresów, a o analizę naukową ogłaszanych na nich prac). Zawojska [2008] dokonała oceny dorobku naukowego zaprezentowanego na XII Kongresie Europejskiego Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnych w Gandawie. Paszkowski [2012] przeprowadził natomiast analizę intensywności i struktury prac wygłoszonych na XIII kongresie, odbytym w Zurychu.

³ Powyższy – pełny – tytuł funkcjonował w czasie przygotowań do kongresu. W materiałach kongresowych już zrezygnowano z podtytułu. Zmiany w gospodarce światowej zachodzą w ostatnim czasie tak szybko, że za zbyt szybkie uznano dookreślenie głównego problemu obrad kongresu.

⁴ Poprzedni kongres ESER obradował w Gandawie (Belgia) w 2008 roku. Głównym rozważanym na nim problemem było zagadnienie „Ludzie, żywność i środowisko: trendy globalne a strategia europejska”. Dyskusja dotyczyła więc rozwoju rolnictwa europejskiego w kontekście uwarunkowań globalnych.

Z przeprowadzonych analiz na temat stanu polskiej ekonomii można wywnioskować, iż sytuacja nie jest korzystna. Wiklin [2005] do słabych stron polskiej ekonomii rolnej zaliczył między innymi brak udziału polskich ekonomistów w dyskusjach na forum naukowym, małą liczbę referatów na konferencjach naukowych, niski poziom tych referatów i brak publikacji prac w czasopismach z tzw. listy filadelfijskiej. Zawoj-ska [2008] zauważyła natomiast, że wśród autorów prac znikomy jest udział osób z nowej dziesiątki krajów Unii Europejskiej, wśród których małą wydajnością publikacyjną charakteryzują się naukowcy z Polski. Można więc zastanowić się, czy w ostatnich latach nastąpiła poprawa sytuacji publikacyjnej z zakresu polskiej ekonomii rolnej i czy zdiagnozowana sytuacja w przywołanych pracach jest w dalszym ciągu aktualna?

CEL PRACY

Głównym celem prezentowanej pracy jest określenie przystawalności kierunków badań polskiej ekonomii rolnej do europejskiej myśli ekonomicznej w zakresie gospodarki rolnej i rozwoju obszarów wiejskich, a także ustalenie jej pozycji naukowej na tle dorobku naukowego ekonomii rolnej w Europie.

Do szczegółowych celów badań należy: ukazanie struktury przedmiotowej prac, a przez to głównych kierunków prowadzonych badań w Europie w okresie przedkongresowym, określenie struktury sesyjnej prac, zbadanie struktury prac w aspekcie pochodzenia narodowego autorów, ze szczególnym uwzględnieniem prac polskich ekonomistów na tle dorobku myśli europejskiej i światowej.

ZAKRES PRZEDMIOTOWY I CZASOWY BADAŃ

Analizy dotyczą prac wygłoszonych na ostatnim kongresie ESER. Przedmiotem badań jest struktura wygłoszonych na kongresie prac w układzie sesyjnym, problemowym i narodowym, a także pozycja polskiej ekonomii rolnej w Europie.

MATERIAŁY I METODY BADAWCZE

W analizach wykorzystano materiały kongresowe, w tym zgłoszone na kongresy referaty i doniesienia naukowe, zawarte w materiałach przedkongresowych [Change and Uncertainty... 2011, People... 2008, The Future... 2005], a także udostępnione uczestnikom kongresów prace w formie elektronicznej. Materiały kongresu odbytego w 2008 roku w Gandawie stanowią punkt odniesienia do analiz dotyczących kongresu w Zurychu.

Do analiz włączono prace ekonomistów prezentowane na wszystkich sesjach, także przedkongresowych i imprezach towarzyszących (*agri-business event*), ukazujących funkcjonowanie rolnictwa lub metody badawcze. Wyłączono z nich jednak wystąpienia powitalno-organizacyjne (np. *presidential adresses*), moderacyjne, otwierające sesje, wprowadzające i podsumowujące obrady, a także inicjujące dyskusję (dyskutantów).

Udostępnione na kongres materiały wykazały istotne wady. Brakowało w nich afiliacji autorów do uniwersytetów (instytucji), a w miejsce tej informacji podawano mia-

sto siedziby uniwersytetu. Ponadto, w wypadku międzynarodowych prac zespołowych, współautorzy prac z innych uniwersytetów niż organizatorzy badań nie byli afiliowani do swoich macierzystych placówek naukowych. Zastosowane rozwiązania utrudniły prowadzenie analiz w ujęciu instytucjonalnym i w przekroju krajów siedzib uniwersytetów, gdyż powstały problemy z określeniem struktury wniesionych prac z poszczególnych krajów. Natomiast materiały wzięte do analiz wymagały adaptacji danych.

Zgromadzony materiał przeanalizowano pod kątem intensywności wygłaszania referatów na kongresie oraz ich struktury sesyjnej i problemowej. Analizie poddano też strukturę narodową wniesionych referatów ze szczególnym uwzględnieniem prac ekonomistów polskich. Informacje o autorach, ich afiliacji, tytułach prac przeanalizowano ponadto według form obrad, problemów tematycznych, a także kraju siedziby uniwersytetu (instytutu). W badaniach szczególną uwagę zwrócono na referaty wniesione przez ekonomistów polskich, które analizowano według tych samych kryteriów, co pozostałe prace.

Znaczna liczba poruszonych na kongresie zagadnień, a także wygłoszonych referatów, wymagała pogrupowania materiału w jednostki tematyczne. Stąd dyskutowane zagadnienia podzielono na problemy naukowe (11 tytułów) oraz zagadnienia szczegółowe, stanowiące elementy składowe wyodrębnionych problemów, o łącznej liczbie 28. Zastosowana klasyfikacja nie pokrywa się z zaproponowaną przez organizatorów kongresu w materiałach przedkongresowych. Ma charakter empiryczny i wynika z grupowania referatów wygłoszonych na kongresie. Według niej podstawowymi problemami dyskutowanymi na kongresie były: 1) polityka rolna, 2) rynki rolne, 3) handel zagraniczny, 4) rolnictwo w gospodarce, 5) koszty, produkcja, dochody, 6) ryzyko i zagrożenia, 7) gospodarstwa rolne oraz zarządzanie w rolnictwie, 8) ekonomika konsumpcji, 9) aspekty środowiskowe rolnictwa, 10) oświata, sieci i instytucje, 11) metody badawcze.

W badaniach uwzględniono faktyczny związek autora pracy z uniwersytetem, w którym on pracował (studiował). W niewielkim zakresie powodowało to jednak zniekształcenie informacji o statusie narodowym wnoszących opracowania na kongres.

Autorów prac polskich podzielono na trzy grupy: autorów krajowych (prowadzących badania w Polsce), współautorów krajowych (opracowujących referaty przy współudziale autorów zagranicznych) i autorów pochodzenia polskiego (ekonomistów pochodzenia polskiego prowadzących badania – bez względu na charakter ich pobytu – w innym niż Polska kraju). Łącznie przedstawiciele tych trzech grup objęto wspólną nazwą „ekonomiści polscy”. Zastosowana w badaniach typologia nawiązuje do użytej przez Piecha [2012 a, b].

Miarami stosowanymi do prezentacji wyników badań były wskaźniki intensywności wygłaszania referatów na kongresie, struktury aktywnych uczestników kongresu i wygłaszanych referatów, a także pozycja naukowa uczestnika kongresu określona przez funkcje pełnione podczas obrad (przewodzenie sesjom).

STRUKTURA SESYJNA I PRZEDMIOTOWA WYGŁASZANYCH REFERATÓW

Struktura sesyjna kongresu

Na kongres w Zurychu zostało zgłoszonych około 800 opracowań. Rada programowa kongresu zaakceptowała do prezentacji 280 referatów i około 300 posterów. Uwzględniając wystąpienia zamawiane przez organizatorów można szacować, że podczas kongresu zaprezentowano 650 prac [Paszkowski 2012].

Kongres obradował na 28 sesjach i w 128 grupach tematycznych, które ze względu na formę obrad (sesji) i tytuł poruszanego zagadnienia nazwano na potrzeby tego opracowania gruposesjami⁵. Prace przedstawiane na sesjach przedkonferencyjnych i ilościowościowych stanowiły łącznie 4,5%, a kongresowe 94,5% wszystkich wystąpień.

W trakcie kongresu, jak wyżej zaznaczono, były prezentowane referaty o największej doniosłości (wygłaszane przez autorów zapraszanych przez organizatorów kongresu), a także zgłaszane przez ekonomistów rolnych z Europy i świata. Siłą rzeczy tych pierwszych, wygłaszanych na sesjach plenarnych (*plenary papers*), było najmniej, bo tylko 0,9%. Prac ukierunkowanych na dane zagadnienie, prezentowane na tzw. sesjach organizowanych (*organised session*) i wspólnych (*joint session*) – zwoływanych z inicjatywy uczestników kongresu zainteresowanych daną kwestią – było więcej, bo 14,0%. Znaczny odsetek stanowiły referaty problemowe (*contributed papers*), gdyż 34,5%. Największą liczbę, bo aż 45,1%, referatów zaprezentowano na sesjach plakatowych (*poster papers*).

Za bardzo ważną część obrad pod względem naukowym należy uznać sesje plenarne, organizowane i wspólne oraz problemowe. Prezentowane na nich prace stanowiły łącznie blisko połowę doniesień kongresowych (49,4%). Ta grupa referatów reprezentowała wysoki poziom warsztatu badawczego i merytorycznego autorów, gdyż była przygotowywana przez już wyrobionych naukowo ekonomistów rolnych.

Sesje plakatowe są z reguły adresowane do młodszych adeptów nauki. Umożliwiają im ukazanie swoich osiągnięć naukowych. Zgłoszone przez nich prace są dodatkowo oceniane pod względem jakości, a najlepsze w czasie sesji zamknięcia (*closing session*) są wyróżniane nagrodami.

W ujęciu liczbowym prezentowane na sesjach plakatowych referaty stanowiły 45,1% wszystkich i często były przygotowane z użyciem wyrafinowanych metod badawczych. Na ostatnim kongresie został ponadto wyeliminowany istotny mankament tych sesji, jakim było ograniczone w czasie ich publiczne udostępnianie (głównie w czasie trwania tych sesji). Umożliwienie publikacji tych prac w periodykach naukowych i udostępnienie ich wersji w formie elektronicznej wyeliminowały tę wadę. Stanowią więc odpowiednie fora prezentacji wyników badań zarówno w trakcie kongresu, jak i po jego zakończeniu.

Powstaje pytanie, jakie są tendencje w zakresie intensywności wygłaszania prac na kongresach w ostatnim czasie, oraz jak zmienia się struktura sesyjna prac kongresowych? Z analizy wynika, że na kongresie w Gandawie (w 2008 roku) wygłoszono 653

⁵ Obrady w trakcie poszczególnych sesji były prowadzone jednocześnie w wielu grupach (np. z referatami wniesionymi w ośmiu salach). Jedynie sesje plenarne były prowadzone w jednej sali. Stąd w opracowaniu jednostkę organizacyjną obrad nazwano gruposesją.

referaty. Tak więc na ostatnim kongresie liczba prezentacji nieznacznie się zmniejszyła. Zmniejszył się też zbiór opracowań dyskutowanych w części głównej kongresu (o 3,9%). Na poprzednich kongresach mniej jednak było wystąpień w części przedkonferencyjnej. Inna też była struktura prezentowanych prac w części głównej obrad; większą liczbę referatów wygłoszono na sesjach organizowanych i problemowych, a mniejszą na plakatowych.

Z analizy struktur sesyjnych obu ostatnich kongresów wynika, że odsetek referatów plenarnych na kongresie w Zurychu utrzymywał się na podobnym poziomie jak w Gandawie, udziały prac wygłaszanych na sesjach organizowanych i wspólnych istotnie się zmniejszyły (o 7,3 pkt proc.), prac problemowych spadły do 34,5%, a plakatowych wzrosły do 45,1%. Wysoka liczba referatów na kongresie w Zurychu została utrzymana dzięki zwiększeniu częstotliwości wnoszenia prac plakatowych. Można założyć, że na nadchodzące kongresy liczba zgłaszanych prac ogółem oraz kierowanych na sesje plenarne będzie spadać. Można więc stwierdzić, że kongres w Gandawie był największym spotkaniem ekonomistów rolnych w Europie, a kolejne będą liczyły mniej uczestników.

Struktura problemowa dyskusji kongresowej

Generalne przesłanie kongresu w Zurychu było realizowane podczas wszystkich form jego obrad, co obrazuje struktura tematyczna wygłaszanych prac. Jeśli analizować ją od strony liczbowej, to okazuje się, że na kongresie najwięcej uwagi poświęcono kwestiom funkcjonowania rynków (17,9% prac), aspektom środowiskowym (14,6% referatów), miejscu rolnictwa w gospodarce narodowej, a także wspólnej polityce rolnej (tab. 1).

Jeżeli zaś strukturę problemową przyjętych do prezentacji referatów rozważa się w układzie sesji, to okazuje się, że niektóre formy obrad (sesje) jakby w większym stopniu wykazywały predyspozycję do prezentacji dyskutowanych na kongresie problemów. I tak, na sympozjach przedkongresowych, zgodnie z ich założeniami programowymi, dużo uwagi poświęcono metodologii ustalania kosztów produkcji, a także handlowi zagranicznemu towarami rolno-spożywczymi. Wydarzenie agrobiznesowe było natomiast poświęcone kwestiom bezpieczeństwa żywnościowego świata.

Na sesjach plenarnych koncentrowano się na metodach badawczych, kwestiach wspólnej polityki rolnej, w tym bezpieczeństwa żywnościowego, rozwoju agrobiznesu i ryzyka w produkcji rolniczej. Sesje organizowane poświęcono w znacznej części działaniu rynków i wspólnej polityce rolnej. W trakcie ich trwania były także poruszane zagadnienia handlu zagranicznego produktami rolnymi, ekonomiki konsumpcji, miejsca rolnictwa w gospodarce narodowej, środowiskowe i instytucjonalne. Na sesjach wspólnych duże znaczenie miały kwestie środowiskowe i wspólnej polityki rolnej. Referaty plakatowe dotyczyły zaś funkcjonowania rynków, sektora rolnego oraz aspektów środowiskowych.

Szczegółowa analiza obszarów dyskusji kongresowej

Ważnymi zagadnieniami poruszonymi na kongresie były problemy rozwoju gospodarczego i kryzysu żywnościowego. Były one dyskutowane głównie na sesjach plenarnych, organizowanych i problemowych, a w mniejszym zakresie plakatowych. Można

Tabela 1. Struktura wniesionych na kongres referatów ze względu na formę sesji oraz przedmiot badań (%)

Table 1. Structure of the papers contributed to Congress according to the form of session and subject of deliberation (%)

Przedmiot badań Subject of research	Struktura pozioma Horizontal structure						Struktura pionowa Vertical structure							
	sesje – sessions						sesje – sessions							
	przedkonferencyjne preconference sessions	konferencyjne congress					razem total	przedkonferencyjne preconference sessions	konferencyjne conference					razem total
		plenarne plenary	organizowane i wspólne organized and joint	problemowe contributed	plakatowe poster	przedkonferencyjne preconference sessions			plenarne plenary	organizowane i wspólne organized and joint	problemowe contributed	plakatowe poster		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Rozwój gospodarczy a kryzys Economic development and the crisis	0,0	0,0	30,4	34,8	34,8	100,0	0,0	0,0	7,6	3,6	2,8	3,6		
Polityka rolna Agricultural policy	13,8	3,1	27,7	30,8	24,6	100,0	25,0	33,3	19,6	8,9	5,6	10,1		
Rolnictwo w gospodarce Agriculture in economy	0,0	0,0	12,3	38,4	49,3	100,0	0,0	0,0	9,8	12,5	12,6	11,3		
rolnictwo agriculture	0,0	0,0	16,7	44,4	28,9	100,0	0,0	0,0	9,8	10,7	7,3	8,4		
agrobiznes agribusiness	0,0	0,0	0,0	21,1	78,9	100,0	0,0	0,0	0,0	1,8	5,2	3,0		
Ryzyko Risk	0,0	2,0	8,2	24,5	65,3	100,0	0,0	16,7	4,3	5,4	11,2	7,6		
Funkcjonowanie rynków: Markets:	0,0	0,0	20,0	24,3	55,7	100,0	0,0	0,0	25,0	12,5	22,4	17,9		
ceny prices	0,0	0,0	29,4	23,5	47,1	100,0	0,0	0,0	5,4	1,8	2,8	2,6		
rynki i konkurencja rynkowa markets and market competition	0,0	0,0	20,5	20,5	59,0	100,0	0,0	0,0	8,7	3,6	8,0	6,1		
łańcuchy podaży żywności food supply chains	0,0	0,0	45,5	18,2	36,4	100,0	0,0	0,0	10,9	1,8	2,8	3,4		
marketing i promocja marketing and promotion	0,0	0,0	0,0	32,4	67,5	100,0	0,0	0,0	0,0	5,4	8,7	5,7		
Handel zagraniczny Foreign trade	12,9	0,0	29,0	12,9	45,2	100,0	11,1	0,0	9,8	1,8	4,9	4,8		

Tabela 1 – cd. / Table 1 – cont.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Ekonomika gospodarstwa Farm economics	26,8	0,0	0,0	14,3	58,9	100,0	41,7	0,0	0,0	3,6	11,5	8,7
koszty produkcji production costs	78,9	0,0	0,0	21,1	0,0	100,0	41,7	0,0	0,0	1,8	0,0	3,0
produkcja rolnicza agricultural production	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	5,6	2,5
dochody rolnicze agricultural incomes	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,1	1,4
produktywność rolnictwa agriculture productivity	0,0	0,0	0,0	33,3	66,7	100,0	0,0	0,0	0,0	1,8	2,8	1,9
Gospodarstwo rolne Farm	0,0	0,0	0,0	51,1	48,9	100,0	0,0	0,0	0,0	10,7	8,0	7,3
Zarządzanie Management	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,9	2,2
Ekonomika konsumpcji Consumption economics	0,0	0,0	25,0	50,0	25,0	100,0	0,0	0,0	8,7	7,1	2,8	5,0
Problemy rolno-środowiskowe Environmental problems	8,5	1,1	6,4	59,6	24,5	100,0	22,2	16,7	6,5	25,0	8,0	14,6
zmiany klimatu climate changes	0,0	20,0	0,0	80,0	0,0	100,0	0,0	16,7	0,0	1,8	0,0	0,8
równoważenie sustainability	15,1	0,0	3,8	37,7	43,4	100,0	22,2	0,0	2,2	8,9	8,0	8,2
ochrona przyrody nature conservation	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	5,4	0,0	1,9
kwestie rolno-środowiskowe agri-environmental problems	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	3,6	0,0	1,2
GMO	0,0	0,0	50,0	50,0	0,0	100,0	0,0	0,0	4,3	1,8	0,0	1,2
energia odnawialna renewable energy	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	3,6	0,0	1,2
Edukacja, instytucje Education, institutions	0,0	0,0	29,6	14,8	55,6	100,0	0,0	0,0	8,7	1,8	5,2	4,2
edukacja education	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,4	1,1
spółdzielnie, instytucje, sieci cooperatives, institutions, nets	0,0	0,0	40,0	20,0	40,0	100,0	0,0	0,0	8,7	1,8	2,8	3,1
Metody badawcze Research methods	0,0	11,1	0,0	88,9	0,0	100,0	0,0	33,3	0,0	7,1	0,0	2,8
Ogółem Total	5,6	0,9	14,3	34,8	44,4	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: Change and Uncertainty... [2011].
Source: Change and Uncertainty... [2011].

domniemywać, że tematy te nie znalazły jeszcze odbicia w referatach wygłaszanych na tych ostatnich forach prezentacji prac, czego przyczyną mógł być jeszcze brak wyników badań przeprowadzonych nad tymi kwestiami i to, że nie sprowadzono ich do poziomu szczegółowych analiz ekonomicznych.

Problemy rozwoju na sesjach plenarnych przejawiały się zarówno w referacie z zakresu polityki gospodarczej „Polityka rolna w warunkach zagrożeń (in an uncertain world)”, jak i dotyczącym przyszłości rolnictwa w kontekście zmian klimatycznych „Zmiany klimatyczne a przyszłość rolnictwa”. Na sesjach organizowanych zagadnienia te miały swój wydzźwięk w wystąpieniach „Zmiany globalne a wyzwania terytorialne i ‘Zielony wzrost’ a rolnictwo w Europie”, czy „Handel zagraniczny towarami rolniczymi a rozwój”.

Kwestie rozwoju na sesjach problemowych generalnie omawiano na poziomie bardziej ogólnym. Podjętymi tematami były „Problemy rozwoju gospodarki światowej” i „Preferencje stabilności”. Na sesji plakatowej omawiano także te zagadnienia, ale odniesione do obszarów wsi, czego przykładem był referat „Rozwój obszarów wiejskich a biopaliwa”. Dopiero w przedstawionym kontekście rozważono kwestię kryzysu żywnościowego świata. Problem ten podjęto na jednej z sesji plenarnych w referacie „Kryzys żywnościowy, mass media a polityka ekonomiczna polityki gospodarczej i środków komunikacji społecznej”.

W obszarze polityki rolnej (drugi z wymienionych problemów) wyodrębniono dwa zagadnienia dotyczące: a) ekonomii politycznej, polityki rolnej i żywnościowej oraz Wspólnej Polityki Rolnej, b) bezpieczeństwa żywnościowego. Pierwsze z nich było dyskutowane na dwóch sesjach plenarnych, pięciu organizowanych, siedmiu problemowych i dwóch plakatowych. Na sesjach plenarnych wygłoszono referaty odnoszące się do polityki rolnej w warunkach zagrożeń (*an uncertain world*) i opisu (odwzorowania) kryzysu żywnościowego w mass mediach oraz ekonomii politycznej środków komunikacji społecznej.

Na sesjach organizowanych odpowiadano na pytanie, jakie uwarunkowania czynią badania ekonomiczno-rolnicze przydatnymi w podejmowaniu decyzji z zakresu polityki gospodarczej, a także dyskutowano nad zagadnieniami, jak: rola ekonomistów rolnych w ocenie *ex-ante* wpływu polityk, perspektywy reform WPR po 2013 roku i status trzyletniego procesu podejmowania decyzji, modelowanie filaru I i II WPR z użyciem wielkoskalowych ekonomicznych modeli symulacji, ich rozwój i przyszłość, a także kryzys żywnościowy i zasady prowadzenia polityki rolnej w warunkach dużej zmienności cen.

Na sesjach problemowych omawiano zagadnienia dotyczące: polityk użytkowania gruntów, ekonomii politycznej polityki rolnej i żywnościowej, oceny wpływu WPR na rolnictwo, zmian użytkowania gruntów, interwencji rynkowych, skutków subsydiowania rolnictwa i relacji między wielkością gospodarstw a dywersyfikacją działalności. Na sesjach plakatowych poruszano głównie zagadnienia funkcjonowania II filaru WPR i modelowania WPR.

Do zakresu tematycznego polityki rolnej należy też zaliczyć zagadnienie bezpieczeństwa żywnościowego. Zostało ono omówione na sesji „Agri-Business-Event jako wyzwanie o charakterze globalnym” w kontekście ryzyka cenowego towarów rolniczych i tzw. „zielonych”⁶ inwestycji w rolnictwie.

⁶ Inwestycje „zielone”, tzn. uwzględniające wymagania środowiskowe i przyrodnicze.

Drugim poważnym problemem podejmowanym na kongresie było funkcjonowanie rynków. W tym obszarze problemowym dyskutowano takie zagadnienia, jak: ceny, rynki i konkurencja rynkowa, łańcuchy podaży żywności oraz marketing i promocja. W ramach pierwszego zagadnienia na sesji organizowanej podjęto kwestię transparentności (przejrzystości) zasad kształtowania cen w UE. Podstawą do dyskusji były wyniki uzyskane w trakcie realizacji projektu TRANSFOP⁷, finansowanego ze środków UE. Na pojedynczych sesjach – problemowej (z referatami wniesionymi) i plakatowej – podjęto natomiast próbę wyjaśnienia mechanizmu transmisji cen oraz ich rozwoju.

Większą liczbę grup tematycznych wyodrębniono w celu omówienia funkcjonowania rynków i konkurencji rynkowej. Na dwóch sesjach organizowanych dyskutowano zagadnienie dynamiki rynków rolnych (rynków rolnych w ruchu) na podstawie analiz skutków gromadzenia zapasów, spekulacji i stosowania biopaliw, określanych z użyciem metod ekonometrii (statystycznych) danych czasowych (*time-series*). Jako szczególny przypadek omówiono konkurencję przestrzenną w sektorze mleka. Na sesjach problemowych naświetlono natomiast zachowanie rynków pracy i finansów w rolnictwie oraz interwencje rynkowe.

Wskazane wyżej zagadnienie dyskutowano też w licznych grupach plakatowych. W omawianym obszarze tematycznym podjęto takie kwestie, jak: polityki prowadzone na rynkach, konkurencja w przetwórstwie rolno-spożywczym, rynki czynników produkcji i integracja rynkowa.

Ważnym zagadnieniem omawianym na kongresie był problem łańcuchów podaży żywności. Na forum sesji organizowanych rozważano kwestię odporności łańcuchów żywności na ryzyko i zagrożenia oraz znaczenie perspektywy gender w łańcuchach podaży żywności. O ważności omawianego zagadnienia niech świadczy fakt, że właśnie jemu została poświęcona sesja wspólna, zorganizowana przez EAAE⁸ i AAEA⁹, zatytułowana „Łańcuchy żywności a przekształcenia globalnego systemu żywności”. Na sesji problemowej prezentowano wyniki badań dynamiki łańcuchów żywności, a na dwóch plakatowych, w tym jednej metodycznej – prowadzenia badań wzdłuż łańcucha żywnościowego – i wdrażania działań marketingowych w łańcuchu żywnościowym.

Ten ostatni temat stanowił pomost do szerszego zagadnienia, jakim była promocja i marketing na rynkach żywności. Zagadnienie to poruszano na sesjach wspólnych i plakatowych. Na tych pierwszych dyskutowano o takich problemach, jak: wybór marki a etykiety, jakość etykietowania, a także promocja towarów jakościowych oraz lokalnych. Na sesjach plakatowych poruszano zagadnienia: zdrowie a marketing towarów jakościowych, marketing – działalność ukryta (niewidoczna).

Problemy handlu zagranicznego były rozważane na wszystkich typach sesji. Na sympozjum przedkonferencyjnym IATRC¹⁰ zajęto się kwestią finansowania handlu po kryzysie finansowym – implikacji dla rolnictwa oraz handlu żywnością. Na konferencjach problemowych analizowano zagadnienia handlu zagranicznego w kontekście

⁷ *The Transparency of Food Pricing Research Project* (TRANSFOP) to wieloaspektowy projekt badawczy finansowany przez Komisję Europejską w kwocie 1 mln. Euro.

⁸ *The European Association of Agricultural Economists* – Europejskie Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnych.

⁹ *The Agricultural & Applied Economics Association* (AAEA) – Amerykańskie Stowarzyszenie Ekonomii Rolnej i Stosowanej.

¹⁰ *The International Agricultural Trade Research Consortium*.

relacji międzynarodowych i innowacji w analizie handlu. Na sesjach organizowanych (dwóch) naświetlono problem zależności handlu rolnego i rozwoju oraz nowych danych i odkryć w obszarze stosowania środków pozataryfowych. Na dwóch sesjach plakatowych rozważono też współczesne problemy handlu i jego uwarunkowania.

Na kongresie ekonomii rolnej silny akcent musiał być położony na miejsce rolnictwa w gospodarkach narodowych. Zagadnienia te dotyczyły zarówno samego rolnictwa, jak i agrobiznesu. Ten pierwszy obszar tematyczny w różnych kontekstach był poruszany na sesjach organizowanych, problemowych i plakatowych. Na sesji organizowanej podjęto bardzo aktualny obecnie problem, jakim jest duża zmienność (*volatility*) cen rolnych i żywności oraz (ich) konwergencja. Na sesjach współtworzonych dyskutowano o fundamentalnych kwestiach rozwoju rolnictwa, takich jak: makroekonomiczne uwarunkowania (*variables*) rozwoju rolnictwa, aspekty międzynarodowe i przestrzenne rozwoju rolnictwa, ekonomia skali, a także relacje na linii nierówności a dystrybucja.

Tradycyjnie już na sesjach plakatowych omawiano zagadnienia bliższe praktyce, takie jak środowiskowe praktyki gospodarowania w rolnictwie, miejsce rolnictwa w gospodarce, przestrzenny wymiar produkcji rolnej i wewnętrzne relacje w rolnictwie. Tak więc referaty odnosiły się do szerokiego zakresu zagadnień współczesnego rolnictwa. W obszarze agrobiznesu (drugie zagadnienie związane z „Rolnictwem w gospodarce”), na sesji problemowej, zajęto się kwestią wytwarzania (produkcji) w agrobiznesie, a na sesji plakatowej poruszono zagadnienie konkurencji w przemyśle rolno-spożywczym.

Na kongresie wiele miejsca poświęcono klasycznym tematom z zakresu ekonomiki rolnictwa, jakimi są: zagadnienia kosztów produkcji, produkcji rolniczej i dochodów rolniczych. W pierwszym obszarze na sympozjach przedkonferencyjnych omówiono kwestię kosztów zewnętrznych użycia pestycydów w rolnictwie oraz estymacji kosztów produkcji na poziomie gospodarstwa rolnego, a na sesji problemowej ogólny temat – koszty produkcji rolniczej.

W drugim obszarze, tylko na sesjach plakatowych, dyskutowano zagadnienia wyzwań stojących przed produkcją zwierzęcą, w technologiach stosowanych w procesie produkcji rolniczej i ich ujęcia przez statystykę, a także, ze względu na ograniczenia zasobów wody na świecie, wykorzystania jej zasobów w produkcji rolniczej. Problemy dochodów rolniczych były omawiane tylko na jednej sekcji plakatowej, a dotyczyły głównie kwestii dysparytetów dochodowych. Z produkcją, kosztami i dochodami jest związany problem produktywności. W tym obszarze, na sesji problemowej, omówiono aspekty szacowania produktywności, a na sesji plakatowej – uwarunkowania produktywności czynników produkcji.

Znaczna liczba referatów (10 grup dyskusyjnych) dotyczyła gospodarstwa rolnego. W tym obszarze tematycznym wyodrębniono tylko jedno zagadnienie poświęcone funkcjonowaniu gospodarstw rolnych we współczesnej gospodarce. Referaty prezentowane na sesjach problemowych i plakatowych nawiązywały do kwestii zarządzania gospodarstwem rolnym oraz wydajności. Omawiane w tym zakresie tematy tym się różniły od innych, że dotyczyły poziomu mikroekonomicznego. Większość zaś kwestii poruszanych na innych sesjach kongresu była związana z problemami makroekonomicznymi.

W zakresie problematyki gospodarstwa rolnego na sesjach problemowych dyskutowano siedem szczegółowych zagadnień, a na plakatowych – trzy. Na forum tych pierwszych sesji dyskutowano o problemach charakteru gospodarstw rolnych, strategii ich rozwoju, a nadto zajęto się aspektami behawioralnymi, w tym zależnością pomiędzy

sferą behawioralną a produktywnością, zagadnieniami indywidualnych wyborów i podejmowania decyzji (alokacyjnych, *entry-exit* itp.).

Wygłaszane w omawianym zakresie problemowym referaty na sesjach plakatowych także dotyczyły aspektów behawioralnych, ale były ukierunkowane na ograniczenia (ramy) zachowania rolników. Silny akcent był w nich położony na sferę wydajności, jej uwarunkowań, a także analizy wydajności gospodarstw rolnych na poziomie krajowym.

Kardynalnym problemem ekonomii we współczesnym świecie są problemy ryzyka ekonomicznego. Poznawczo jest to zagadnienie ważne, mające wyraźnie zarysowany obszar przedmiotowy badań. Tematy z tego zakresu omawiano na sesjach plenarnych, organizowanych, problemowych i plakatowych. W ostatnim dniu kongresu na sesji plenarnej dyskutowano zagadnienie „Dyskontowanie i dostosowanie ryzyka w nie marginalnych (*non-marginal*) projektach inwestycyjnych”. Na sesji organizowanej, w kilku wystąpieniach, przedstawiono kwestię zarządzania ryzykiem w rolnictwie. Jako środek ograniczania tego niewątpliwie niekorzystnego zjawiska sugerowano podjęcie działań mających na celu dobre rozłożenie ryzyka oraz stosowanie środków polityki gospodarczej.

Wiele grup tematycznych z zakresu ryzyka prowadziło obrady na sesjach problemowych. Dotyczyły one zagadnień: ryzyko a preferencje, produkcja i konsumpcja w warunkach ryzyka, a także ubezpieczenia ryzyk pogodowych.

Na sesjach plakatowych dyskutowano kwestie podejmowania działań (*reacting*) w warunkach ryzyka, ekonomii ryzyk pogodowych, badań niepewności (*uncertainty*) oraz nastawień (postaw) producentów rolnych do ryzyka i komunikacji (komunikowania).

Problemy zarządzania w rolnictwie nie były zagadnieniami dominującymi na kongresie, aczkolwiek poruszonymi w kontekście wielu innych dyskutowanych na nim kwestii. Jako wyraźnie wyodrębnione grupy tematyczne w trakcie obrad omówiono: aspekty zarządzania jakością, nowoczesne narzędzia zarządzania i strategię agrobiznesowe.

Na kongresie poświęcono wiele miejsca ekonomii konsumpcji. Na sesjach organizowanych omówiono problem wpływu zaufania konsumentów na różnicowanie wyboru towarów konsumpcyjnych, a także badań preferencji konsumentów afrykańskich za pomocą metod eksperymentalnych. Metody eksperymentalne na tej sesji pojawiły się obok referatów prezentowanych na pierwszej sesji plenarnej. Na sesjach problemowych podejmowano kwestie konsumpcji w warunkach ryzyka, strategii konsumpcji, rozumienia wyborów gospodarstw domowych i intencji konsumentów. Tylko na jednej sesji plakatowej w tym obszarze rozważano problemy tajemniczych zachowań konsumentów. Oprócz zagadnień ekonomicznych i z zakresu zarządzania (planowania strategicznego) wystąpienia koncentrowały się więc na kwestiach behawioralnych i z zakresu teorii wyboru.

Na kongresie najwięcej miejsca poświęcono problemom środowiskowym rolnictwa, które omawiano aż w 26 szczegółowych grupach tematycznych. Dyskutowanymi w tym obszarze zagadnieniami były: zmiany klimatu, „zielony wzrost”, problemy zrównoważenia, ochrona środowiska, polityka rolno-środowiskowa, GMO i energia odnawialna. Pierwsze z tych kwestii dyskutowano w kontekście kierunków rozwoju rolnictwa w układzie geograficznym (kontynentalnym) i wyzwań stojących przed rolnictwem w warunkach zmian klimatu. Problemy te były poruszane na najważniejszych forach obrad – na jednej sesji plenarnej i problemowej.

Kwestie przyszłości rolnictwa rozważano w kontekście rozwoju „zielonego” („»Zielony wzrost« a przyszłość rolnictwa w Europie”). Tematem jednego z sympozjów przedkonferencyjnych były globalne problemy bezpieczeństwa żywnościowego, które były rozpatrywane w kontekście ryzyka zmian cen towarów rolnych i lokowania inwestycji środowiskowych („inwestycji zielonych”) w rolnictwie. W tej grupie tematycznej podjęto też kwestie ochrony bioróżnorodności.

Największą wagę w zakresie problemów środowiskowych miały kwestie zrównoważenia i trwałości (*sustainability*), a w tym zdrowia oraz komparatywnych aspektów dobrostanu zwierząt (sesja z referatami wniesionymi i sesja wspólna stowarzyszeń naukowych). Były one rozważane na bardziej wyrafinowanych forach obrad, jakimi były sympozja przedkonferencyjne i sesje wspólne. Wskazane zagadnienie dyskutowano od strony metodycznej, teoretycznej i empirycznej. Na sympozjum przedkonferencyjnym, a także sesji problemowej omówiono temat „Wyzwania a potencjał pomiaru zrównoważenia w rolnictwie”. Kolejne tematy dotyczyły zarządzania zrównoważonego zasobami wody i jej wykorzystania, a także ekonomii nawodnień. Kwestie trwałości rozwoju rolnictwa dopełniały tematy z zakresu rolniczych praktyk o charakterze środowiskowym oraz kwestie krajobrazu oraz ekonomii leśnej.

Problemy ochrony środowiska są ważnym wymiarem rozwoju gospodarczego i przynależą do kategorii warunkujących inne, wtórne działania człowieka o charakterze społeczno-gospodarczym. Uznawane są więc za fundamentalne dla dalszego rozwoju cywilizacji ludzkiej. W omawianej grupie tematycznej nie mogło więc zabraknąć dyskusji na ich temat. W tym obszarze na sesjach problemowych zastanawiano się na temat wartości ochrony środowiska przyrodniczego, a także kwestii zarządzania ochroną przyrody.

Na sesjach problemowych dyskutowano o zagadnieniach: pomiaru zrównoważenia, zrównoważonego zarządzania zasobami wody i jej wykorzystania, a także ekonomii nawodnień, przysposabiania praktyk rolno-środowiskowych w rolnictwie, zachowania krajobrazu i ekonomii leśnej, a także zdrowia zwierząt. Ten ostatni problem był zagadnieniem pokrewnym kwestii dobrostanu zwierząt, która była omawiana na sesji wspólnej stowarzyszeń ekonomiczno-rolniczych (EAAE i AAEE) zatytułowanej „Komparatywne perspektywy problemów dobrostanu zwierząt”. Ochrona środowiska wymaga prowadzenia określonej polityki gospodarczej. Stąd sesje poświęcone planowaniu polityki rolno-środowiskowej, jej ocenie, a także zachowaniu (*conserving* – ochrona) bioróżnorodności.

Z ochroną przyrody na poziomie rolnictwa są związane relacje rolnictwo-środowisko. Zagadnienia te były podejmowane na sesjach problemowych i dotyczyły: projektowania oraz oceny polityki rolno-środowiskowej, ekonomii krajobrazu (środowiska) i lasu oraz ekonomii nawodnień. Odnosiły się więc do sfery planowania i oceny polityki rolno-środowiskowej oraz ekonomii branżowych ochrony przyrody. Sesje plakatowe w zakresie tego problemu dotyczyły zagadnień istotnych dla produkcji rolniczej. Pierwsza odnosiła się do środowiskowych praktyk rolniczych, a druga analizy użycia wody.

Ożywioną dyskusję wywołały kwestie wprowadzania do produkcji oraz na rynki organizmów genetycznie modyfikowanych. Jako tematy ważne społecznie i gospodarczo były omawiane na sesji organizowanej i problemowej. Na pierwszej z tych sesji poruszono problem zwierząt genetycznie modyfikowanych w łańcuchu żywieniowym oraz farmaceutycznym w ujęciu ekonomii, percepcji publicznej i nauk o życiu. Na drugiej

natomiast zajęto się zagadnieniem zatytułowanym: „Ekonomia koegzystencji organizmów genetycznie modyfikowanych”.

Dopełnieniem problemów środowiskowych były tematy związane z energią odnawialną. Na sesjach problemowych naświetlano więc relacje żywność-energia i omówiono kwestię produkcji oraz stosowania biopaliw. Na sesji plakatowej dyskutowano o uwarunkowaniach „Biopaliwa a rozwój obszarów wiejskich”.

Problemy o charakterze ekonomiczno-społecznym nie są często poruszane na kongresach ekonomiczno-rolniczych. W tym obszarze w Zurychu dyskusje dotyczyły dwóch zagadnień – edukacji rolniczej oraz spółdzielczości i sieci. Pierwszemu problemowi poświęcono miejsce tylko na jednej sesji plakatowej, zatytułowanej „Meritum edukacji rolniczej”.

Zagadnienia spółdzielczości i sieci (w drugim obszarze tematycznym) dyskutowano na sesjach organizowanych i problemowych. Na pierwszej z nich omówiono dwa tematy: „Sieci a preferencje systemu żywności” oraz „Zarządzanie spółdzielniami”. Sesję problemową dedykowano natomiast sieciom efektywnym, a plakatową – instytucjom spółdzielczym.

Na kongresach ekonomiczno-rolniczych tradycyjnie ważnym przedmiotem dyskusji są problemy metodyczne. O ich randze niech świadczy fakt, że były prezentowane tylko na jednej sesji plenarnej i kilku problemowych. Na ostatnim kongresie EAAE dużo uwagi poświęcono aspektom metod eksperymentalnych. Na sesji plenarnej (pierwszej), co zauważono wyżej, temu tematowi poświęcono dwa referaty. Pierwszy dotyczył metod eksperymentalnych i oceny dobroci polityki premii, a drugi dokonywania poprawnych wyborów na podstawie eksperymentu – decyzji regulacyjnych w obszarze żywności i zdrowia.

Kwestie metodyczne na sesjach problemowych – odbyły się trzy odrębne sesje – były poświęcone analizie instytucjonalnej, modelowaniu i wycenie warunkowej (*contingent valuation*). Można założyć, że były to najbardziej ważne zagadnienia metodyczne mające obecnie duże znaczenie dla rozwoju ekonomii rolnej od strony metod badawczych.

Z analizy problemów poruszanych na sesjach wynika, że dyskusje dotyczyły bardzo szerokiego spektrum zagadnień ekonomicznych, obecnie ważnych i aktualnych dla rozwoju gospodarczego, a wynikających z sytuacji gospodarczej na świecie, wdrażania nowych technologii produkcji, relacji produkcji z ochroną środowiska. Ważność tych tematów była natomiast podkreślana rangą sesji, na której był prezentowany referat. Ważniejsze problemy omawiano na sesjach problemowych i organizowanych, a bardziej aktualne – na sesjach wspólnych.

WKŁAD EKONOMISTÓW POLSKICH W PRACE KONGRESU

Aby ukazać wkład polskich ekonomistów rolnych w prace kongresu, należy najpierw przedstawić strukturę narodową aktywnych uczestników kongresu, to znaczy tych jego uczestników, którzy przedłożyli na kongres referaty. W omawianym zgromadzeniu naukowym uczestniczyli ekonomiści z 48 krajów Europy i Świata oraz dwóch organizacji międzynarodowych, jakimi były Komisja Europejska (KE) oraz FAO. W części przedkongresowej udział brali też przedstawiciele WTO.

W pracach kongresu – z definicji europejskiego – partycypowali także ekonomiści spoza Europy¹¹. Jednak ich wkład w prace analizowanego forum nie był liczbowo znaczący (choć w przypadku USA istotnie ważki), gdyż w jego obradach uczestniczyli nieliczni reprezentanci wymienionych wyżej krajów. Dominujący udział w pracach analizowanego spotkania mieli bowiem ekonomiści europejscy.

Struktura partycypacji ekonomistów rolnych z krajów Europy w pracach kongresu była zróżnicowana. Najwięcej referatów wygłosili autorzy z: Niemiec (19,8%), Francji (10,8%), Włoch (8,9%), Holandii (6,4%), Hiszpanii (5,9%) i Belgii (5,4%). Łącznie wygłoszone referaty stanowiły 57,2% prac [Paszkowski 2012]. Autorzy z 19 krajów zaprezentowali tylko po jednym referacie. Potencjał badawczy tych krajów, względnie uwarunkowania geograficzne (odległość), były przyczyną niewielkiego udziału referatów z tych krajów w strukturze wszystkich prezentacji kongresowych.

Z analizy wynika, że odsetek referatów prezentowanych na sesjach problemowych i organizowanych był większy z krajów, w których ekonomia rolna prezentuje wyższy poziom zaawansowania metodycznego badań. Uczestnicy kongresu z krajów transformujących swoje gospodarki wygłaszali referaty głównie na sesjach plakatowych. Przykładowo, prace ekonomistów polskich i węgierskich w 100% zostały zakwalifikowane na te sesje, czeskie w 83,3%, a bułgarskie w 60,0%. W przypadku tego ostatniego kraju jego pozycję w strukturze formalnej (sesyjnej) referatów poprawiło zakwalifikowanie prac do sesji organizowanych.

W kongresie udział wzięło ponad 30 ekonomistów rolnych z Polski. Łącznie referaty wygłosiło jednak 20 autorów (tab. 2). 11 prac było pochodzenia krajowego (powstały na uniwersytetach w Polsce), dwie prace były pochodzenia krajowego współautorskiego (prace polskie afiliowane do uniwersytetów w USA i na Węgrzech), a siedem prac przygotowali ekonomiści polscy pracujący za granicą. Dwie trzecie prac (65,0%) było więc opracowanych przez autorów z kraju lub z ich udziałem.

Uwzględniając w analizie aktywnych uczestników kongresu (autorów, współautorów prac) okazuje się, że większe udziały mają w strukturze autorzy krajowi, co oznacza większą intensywność tworzenia przez nich prac.

Odsetek współautorów krajowych (ekonomistów z innych uczelni) w pracach krajowych wyniósł 100,0%, w pracach afiliowanych za granicą 22,2%. Osoby pochodzenia polskiego stanowiły natomiast 50,0% autorów prac powstałych we współpracy z ekonomistami zagranicznymi i afiliowanymi do uniwersytetów zagranicznych. Współautorzy krajowi przygotowujący referaty z autorami zagranicznymi nie byli liczni, co może świadczyć o niezbyt silnej stronie polskiej ekonomii rolnej.

Prace z Polski miały zarówno charakter indywidualny (3 prace), jak i zespołowy (10 prac). Jednak, jeżeli w dorobku uwzględnić wkład ekonomistów pochodzenia polskiego, to na kongresie w Zurychu zostało wygłoszone 28 referatów przez 29 osób, w tym 6 prac indywidualnych.

Część autorów przygotowała na kongres więcej niż jedną pracę. Z kraju po dwie prace (indywidualne i współautorskie) przygotowali: Jan Fałkowski, Rafał Baum, Karol Waszczuk, Jacek Wawrzynowicz i Benedykt Pepliński, a z zagranicy trzy prace zaprezentował Wojciech Florkowski. Przeciętnie jeden referat opracowało 2,1 autora; natomiast

¹¹ Prace pochodziły z takich krajów, jak: Armenia, Kamerun, Kanada, Chiny, Etiopia, Indie, Iran, Japonia, Kenia, Nigeria, Nowa Zelandia, Pakistan, Peru, Senegal, Tunezja, Turcja, USA i Uzbekistan.

Tabela 2. Struktura aktywnych polskich uczestników kongresu, współautorów oraz referatów na kongresie Europejskiego Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnych w Zurychu w 2011 roku
 Table 2. Structure of active Congress participants, co-authors and papers contributed to Congress of European Association of Agricultural Economists in Zurich, 2011

Kategorie ekonomistów polskich Categories of Polish economists	Referaty Papers		Uczestnicy aktywni* Active participants*		Współautorzy krajowi i zagraniczni** Foreign and domestic co-authors**		Liczba współautorów na jeden referat Number of co-authors per one paper
	liczba number	udziały share (%)	liczba number	udziały share (%)	liczba number	udziały share (%)	
Autorzy krajowi Domestic authors	11	55,0	21	75,0	21/-	100,0	1,9
Współautorzy krajowi Domestic co-authors	2	10,0	2	7,1	2/7	22,2	4,5
Ekonomiści pochodzenia polskiego Polish origin economists	7	35,0	5	17,9	6/6	50,0	1,7
Razem ekonomiści polscy Polish economists together	20	100,0	28	100,0	29/13	69,1	2,1

*Mianem uczestnika aktywnego określono autora (współautora) referatu.

**W mianowniku kolumny nazwanej „liczba” podano liczbę współautorów zagranicznych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Change and Uncertainty... [2011].

*The term „active congress participant” mean a congress participant who contributed to the congress a paper as a author or co-author.

**In the denominator of a column named “number” was given a number of foreign co-author.

Source: own calculation on the base of Change and Uncertainty... [2011].

w przypadku prac krajowych 1,9 autorów, prac współautorów krajowych 4,5 osoby, a prac przygotowywanych przez osoby pochodzenia polskiego 1,7 osoby.

Prace polskie były wygłaszane w przeważającej części na sesjach plakatowych (tab. 3). Wskaźniki ich udziału w strukturze wszystkich prac kształtowały się na poziomie 10,0% w wypadku sesji organizowanych, 15,0% sesji problemowych i 75,0% sesji plakatowych. Podobne prawidłowości odnotowano w strukturze autorów prac. W tym wypadku wskaźniki udziałów współautorów polskich wzrosły z 20,0% do 80,0%.

W układzie analizy według sesji autorzy z kraju wygłosili dwa referaty na sesjach organizowanych (jeden z kraju i jeden z zagranicy) i dwa na sesjach problemowych (jeden z kraju i jeden z zagranicy). Pozostałe prace były natomiast prezentowane na sesjach plakatowych. Autorzy polscy nie prezentowali referatów na sesjach plenarnych.

Prace autorstwa (współautorstwa) polskiego stanowiły 3,1% wszystkich referatów wygłoszonych na kongresie. W tej liczbie prac autorów krajowych było tylko 3,1%. O znacznym udziale prac na kongresie można mówić tylko w wypadku sesji plakatowych, na których prace ekonomistów polskich stanowiły 5,5%.

Tabela 3. Struktura referatów oraz autorów polskich według rodzaju sesji oraz kategorii ekonomistów polskich na kongresie Europejskiego Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnych w Zurychu w 2011 roku

Table 3. Structure of papers and Polish authors according to session form and category of Polish economists, who participated in Congress of the European Association of Agricultural Economists in Zurich, 2011

Kategorie referatów Papers category	Sesje – Sessions				Razem Total
	plenarne plenary	organizowane i wspólne oreganized and joint	problemowe contributed	plakatowe poster	
Referaty autorów krajowych Domestic authors papers	–	–	–	11	11
Referaty współautorów krajowych Domestic co-authors papers	–	1	1	–	2
Referaty autorów pochodzenia polskiego Polish origin autor papers	–	1	2	4	7
Razem referaty ekonomistów polskich Polish economists papers	–	2	3	15	20
Struktura sesyjna referatów polskich (%) Sessions structure of Polish papers (%)	–	10,0	15,0	75,0	100,0
Referaty wygłoszone na kongresie Papers given to the Congress	10	96	224	286	646
Struktura referatów kongresowych (%) Structure of congress papers (%)	1,6	15,6	36,4	76,4	100,0
Udziały referatów polskich (%) Shares of Polish papers (%)					
krajowych domestic	–	1,1	–	4,1	2,0
polskich Polish	–	2,2	0,9	5,5	3,1
Udziały autorów krajowych (%) Shares of domestic authors papers (%)		20,0	33,3	80,0	69,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie Change and Uncertainty... [2011].
Source: own calculation on the base of Change and Uncertainty... [2011].

Struktura referatów polskich według uczelni

Poucządzająca jest geografia pochodzenia referatów krajowych. Ekonomiści z SGGW (ośmiu autorów) przedłożyli pięć referatów, z Uniwersytetu Warszawskiego i Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu nadesłano po trzy referaty (opracowane w pierwszym wypadku przez sześciu autorów, a w drugim przez pięciu autorów). Pojedyncze prace zostały przyjęte do prezentacji z Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN, Uniwersytetu Adama Mickiewicza i Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, a także Uniwersytetu w Białymstoku.

Pracą powstałą przy współpracy z ośrodkiem zagranicznym był też referat Takaesa Istvana, Tomasa Erdélyi'ego i Adama Sadowskiego – afiliowany do Uniwersytetu Gyöngyös na Węgrzech, a zatytułowany „Użytkowanie gruntów i zmiany własności w Polsce i na Węgrzech po akcesji”. Został on wygłoszony na sesji plakatowej poświęconej rynkom czynników produkcji.

Prace pozostałych polskich uczestników kongresu dotyczyły między innymi: zagadnień wspólnej polityki rolnej, wytwarzania biopaliw, rozwoju wiejskiego, znaczenia rolnictwa w gospodarce narodowej, produkcji rolniczej, wydajności i produktywności gospodarstw, wyzwań w produkcji zwierzęcej, znaczenia instytucji, funkcjonowania rynków, kryzysu finansowego na świecie, kwestii ryzyka i zagrożeń, zachowań konsumentów oraz metod zarządzania.

W pierwszym z wymienionych obszarów zespół autorów z Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, Rafał Baum, Karol Waszczuk, Jacek Wawrzynowicz, Benedykt Pepliński, zaprezentował na sesji plakatowej pracę „Ocena potencjału produkcji biomasy w Polsce”.

Jan Falkowski (Uniwersytet Warszawski), w zakresie problemów rozwoju wiejskiego, wygłosił referat „Ocena programu LEADER z punktu widzenia politycznej odpowiedzialności; doświadczenia Polski”. Kwestie z zakresu szeroko rozumianej polityki rolnej przedstawili natomiast, w grupie tematycznej „Rolnictwo w gospodarce”, Tomasz Siudek i Aldona Zawojka (SGGW w Warszawie) w pracy „Zależności wskaźników rozwoju i fiskalnych ze wsparciem producentów rolnych w ekonomii OECD”.

Zagadnienia produkcji rolniczej, wydajności i produktywności, rozważane na sesjach plakatowych („Co czyni gospodarstwa wydajnymi?” i „Szacowanie produktywności”), podjęto w pracach: Lucyny Błażejczyk-Majki, Radosława Kali, Krzysztofa Maciejewskiego (UAM Poznań, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu i Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu), a także Tomasza Czekaja i Arne Henningsena. Pierwsi przeanalizowali na poziomie regionalnym zróżnicowanie dynamiki produktywności gospodarstw z produkcją roślinną i mieszanych w tzw. „starych” i „nowych” państwach członkowskich UE. W tej grupie tematycznej wymieniony poniżej T. Czekaj i A. Henningsen omówili natomiast zastosowanie do polskich gospodarstw rodzinnych metod nie-parametrycznych w analizie ekonomicznej produkcji.

Agata Małak-Rawlikowska, Monika Gębska (SGGW w Warszawie) w grupie tematycznej „Wyzwania w produkcji zwierzęcej” poruszyły problem ekonomicznych i organizacyjnych efektów udoskonalania norm dobrostanu drobiu EU (polskie podejście). Dominika Milczarek-Andrzejewska, Tomasz Wólek i Beata Łopaciuk-Goncaryk (Uniwersytet Warszawski) omówili, w obszarze „Instytucje współpracy” rolę kapitału społecznego i nieformalnej współpracy w integracji rynkowej gospodarstw w Polsce.

Na kongresie dużo uwagi poświęcono problemom działania rynków, a w tym rynków czynników produkcji. Takaes Istvan, Tomasz Erdélyi i Adam Sadowski (Gyöngyös, Węgry) zaprezentowali pracę „Użytkowanie gruntów i zmiany własności w Polsce i na Węgrzech po akcesji”.

Istotny problem badawczy, ze względu na wystąpienie kryzysu finansowego na świecie, o pozytywnym wydzźwięku przedstawiła Alina Daniłowska (SGGW w Warszawie) w referacie „Przewyciężanie przez banki spółdzielcze w Polsce problemu szkodliwej selekcji na rynku kredytów rolniczych”.

Aktualnymi ostatnio w gospodarce i w teorii ekonomii są kwestie ryzyka i niepewności w działalności gospodarczej. Do tej problematyki nawiązywał poster Pawła Kobusa (SGGW w Warszawie) „Wpływ poziomu agregacji na miary ryzyka w planowaniu”.

W sposób szczególny przez polskich ekonomistów była reprezentowana grupa tematyczna prac „Nowoczesne narzędzia zarządzania”, w której Adam Wąs (SGGW w Warszawie) przedstawił referat „Dywersyfikacja struktury produkcji i płatności bezpośrednich jako miara mitygacji ryzyka dochodowego w polskich gospodarstwach”, Jan Fałkowski, Maciej Jakubowski i Paweł Strawiński (Uniwersytet Warszawski) – opracowanie „Zwroty (zyski) ze stosowania strategii dochodowych na obszarach wiejskich w Polsce”, a Karol Waszczuk, Jacek Wawrzynowicz, Rafał Baum, Benedykt Pepliński (UP Poznań) – studium „Koncepcja modelu audytu logistycznego dla przedsiębiorstw rolniczych”.

Omawiając wkład polskich ekonomistów rolnych w prace kongresu nie sposób nie wspomnieć o naukowcach pochodzenia polskiego, związanych jednak w sposób bardziej trwały z uniwersytetami zagranicznymi. Osoby te nabyły obywatelstwo innego kraju lub też są zatrudnione w uniwersytetach zagranicznych. W tej grupie należy wymienić pracę wygłoszoną na sesji organizowanej „Trwałość łańcuchów podaży żywności a ryzyko i niepewność” takich autorów, jak: Philips Leat, Cesar Revoredo-Giha, Chrysa Lamprinopolou-Kranis i Beata Kupiec-Teahan (Edynburg, Wielka Brytania), a zatytułowaną: „Czy współpraca w zakresie łańcucha podaży produktów rolnych: przypadek łańcucha żywności ASDA Pork Link w Szkocji”.

Na sesji organizowanej, w obszarze tematycznym „Biopaliwa” zaprezentowano też referat „Opanowanie niepewności oceny zapasów biopaliw. Wielokryterialne podejście do USA” Jadwigi Ziółkowskiej, Leo Simona i Davida Zilbermana (Berkeley, USA).

Na sesji problemowej została ogłoszona praca Tomasza Czekaja, napisana z Arne Henningsenem, a zatytułowana „Metody nie-parametryczne w analizie ekonomicznej produkcji; zastosowanie do polskich gospodarstw rodzinnych”. Pozostałe opracowania zostały ogłoszone na sesjach plakatowych.

Barbara Niedźwiecka (Aarhus, Dania) w obszarze „Zdrowie a marketing jakościowy” ogłosiła pracę „Kluczowe czynniki sukcesu w marketingu zdrowotnej żywności: podejście *case study*”.

Wojciech Florkowski (Griffin, USA) w zakresie ekonomii konsumpcji zaprezentował samodzielnie bądź jako współautor trzy referaty. W obszarze tematycznym „Tajemnice zachowania konsumentów” wygłosił referat zatytułowany „Wydatki w miejskich gospodarstwach domowych w Afryce Sub-Saharyjskiej na warzywa, owoce i orzeszki ziemne; przypadek Tamale, Ghana”. Autor ten w zakresie problemowym „Zarządzanie jakościowe (*quality manegament*)” przedłożył też pracę „Różnice w konsumpcji według typów gospodarstw domowych: Wydatki na wieprzowinę i wieprzowe produkty jakościowe w Polsce”, a następnie z Richardem Carew'em (Griffin, USA) – w grupie tematycznej „Zrozumieć rozwój cen” – przedstawił opracowanie pt. „Analiza uwarunkowań cen na rynku wiśni w czekoladzie (*sweet cherry*) w Kolumbii Brytyjskiej, Waszyngton, Oregon i Kalifornia”. Zakres podjętych problemów jest zapewne nietypowy dla polskiej ekonomii, jednak uwarunkowania konsumpcji artykułów spożywczych mają charakter powszechny, odnoszą się więc zarówno do Ghany, USA, Polski, jak i Europy.

Analizując wkład polskich ekonomistów w prace kongresu należy też zwrócić uwagę na przewodniczenie sesjom kongresowym. Powierzenie tej funkcji danemu naukowcowi świadczy o jego pozycji w środowisku naukowym i jest dla niego wyróżnieniem. Na kongresie w Zurychu trzech polskich ekonomistów przewodziło sesjom plakato-

wym. Aldona Zawojcka (z SGGW w Warszawie) kierowała pracą sesji „Konkurencja w przemyśle rolno-spożywczym”, Katarzyna Zawaliska (z IRWIR PAN) przewodniczyła sesji „Analiza wydajności gospodarstw na poziomie narodowym”, a Wojciech Florowski (Griffin, USA) – sesji „Marketing w łańcuchu żywnościowym”.

Możliwości publikacyjne polskich autorów w zakresie podejmowanej w badaniach problematyki na pewno nie zostały wyczerpane na kongresie. Wyniki potwierdzają diagnozę Wolszczak-Derlacz i Parteki [2010], konstatującą, że porównania pomiędzy polską a zagraniczną efektywnością badawczą dowodzą, iż polska nauka odbiega od standardów światowych, jeżeli chodzi o widoczność badań i obecność polskich badaczy w uznanych czasopismach naukowych. Istotne jest więc pytanie o to, jakie czynniki powodują niedostateczny udział ekonomistów rolnych z Polski w europejskim obiegu ekonomicznej wiedzy naukowej. Dla podniesienia rangi polskiej ekonomii rolnej wręcz niezbędne byłoby przygotowanie w przyszłości prac wygłaszanych na sesjach problemowych i organizowanych. Dobra pozycja na tych sesjach, a także prace ogłaszane w periodykach naukowych, powinny się przyczynić do powierzania polskim autorom referatów także na sesjach plenarnych.

Jakie więc są przyczyny niedostatecznej reprezentacji polskich autorów na forum kongresowym? Jakość prac badawczych, jeżeli uwzględnić poziom artykułów publikowanych w polskich periodykach naukowych, tego zjawiska nie tłumaczy. Pewne znaczenie miały na pewno wysokie koszty uczestnictwa w kongresie, a także w jakimś stopniu problemy językowe. Ale za główny powód „małego udziału” polskich ekonomistów rolnych na kongresie należy uznać brak dynamizmu badawczego wyrażającego się w podejmowaniu współpracy z ośrodkami zagranicznymi.

Głównym problemem polskiej ekonomii rolnej może być też brak wspólnego języka metodologicznego z ekonomią zachodnią. Odpowiedzialne gremia naukowe (stowarzyszenia, komisje) powinny podjąć w tym obszarze działania, by ten mankament polskiej ekonomii rolnej został usunięty. Bez podjęcia takiego wysiłku nasza nauka nie będzie w stanie dorównać poziomowi zachodniej ekonomii rolnej.

WNIOSKI

1. Europejskie kongresy ekonomistów rolnych oferują wiele form prezentacji prac naukowych o różnym poziomie merytorycznym. Do ważnych elementów obrad należy zaliczyć sympozja przedkongresowe, a także wycieczki naukowe pozwalające na konfrontację prezentowanych teorii z faktycznie wdrażanymi praktykami produkcji w rolnictwie kraju gospodarza kongresu.

2. Struktura sesji oraz referatów kongresowych odzwierciedla problemy występujące w rolnictwie europejskim i na obszarach wiejskich. Ekonomiści rolni elastycznie dostosowują zainteresowania badawcze do sytuacji ekonomicznej występującej w rolnictwie, na rynkach rolnych i na obszarach wiejskich. Dominującymi tematami pojawiającymi się na kongresie były: kwestie funkcjonowania rynków, aspekty środowiskowe, miejsce rolnictwa w gospodarce narodowej i wspólna polityka rolna.

3. Na podstawie struktury wygłoszonych na kongresie referatów można stwierdzić, że potencjał naukowy ekonomii rolnej w krajach Europy Środkowej i Wschodniej, w tym Polski, jest mniejszy niż w krajach Europy Zachodniej.

4. Aby zwiększyć udział polskich ekonomistów w kongresie, potrzebna jest promocja tego spotkania w czasopiśmie naukowych i przez stowarzyszenia ekonomiczno-rolnicze. Przede wszystkim istnieje potrzeba podniesienia poziomu metodyki badań i dostosowania jej do standardów występujących w Europie Zachodniej. Jest też wskazana intensyfikacja badań i wymiany międzynarodowej (staże, stypendia, partycypacja w projektach) ekonomistów polskich młodego pokolenia.

LITERATURA

- Borgman C.L., Turner J., 2002. Scholarly Communication and Bibliometrics. W: Annual Review of Information Science and Technology. V. 36. Red. B. Cronin. Medford, NJ: Information Today, 3-72.
- Change and Uncertainty. General Information. 2011. Congress Program. XIIIth Congress of the European Association of Agricultural Economists. Zurich, Switzerland, ETH Zurich, August 30. – Sept. 2. 2011.
- Gruszecka H., 2012. Analiza porównawcza serii "Acta Scientiarum Polonorum" w okresie 2002-2010. Acta Sci. Pol., Oecon. 11(3), 17-25.
- Nowak P., 2006. Bibliometria, Webometria, Podstawy. Wybrane zastosowania. Wyd. Nauk. UAM w Poznaniu, Poznań.
- Osiewalska A., 2008 a. Bibliografie czasopism naukowych Biblioteki Głównej UEK jako źródło danych dla analiz bibliometrycznych. Maszynopis. Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków.
- Osiewalska A., 2008 b. Mierniki oceny czasopism i naukowców. Biuletyn EBIB 8/2008 (99) [online]. www.ebib.info/200899/a.php?osiewalska [dostęp: 31.03.2013].
- Osiński Zb., 2012. Bibliometria metodą analizy i oceny dorobku naukowego historyków najnowszych dziejów Polski. W: Kultura, historia, książka. Wyd. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Lublin, 605-616.
- Paszkowski S., 2012. Potencjał naukowy uniwersytetów w obszarze ekonomii rolnej w świetle prac XIII Europejskiego Kongresu Ekonomistów Rolnych w Zurychu. ZER 2 (331), 167-188.
- People, Food and Environments: Global Trends and European Strategies. 2008. XIIth Congress of European Association of Agricultural Economists. EAAE 2008 Congress Ghent, Belgium, August 26-29, 2008.
- Piech K., 2012 a. Cytowanym być... – o pomiarach dorobku naukowego ekonomistów. Cz. 1. Gazeta SGH 6 (283), 16-19.
- Piech K., 2012 b. Cytowanym być... – o pomiarach dorobku naukowego ekonomistów SGH cd. Cz. 1. Gazeta SGH 9 (286), 13-17.
- Skalska-Zlat M., 1988. Bibliometria – pojęcia, metody, kierunki badań. Roczn. Bibl. 32, 2, 259-283.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 13 lipca 2012 r. w sprawie kryteriów i trybu przyznawania kategorii naukowej jednostkom naukowym. 2012. Dz. U. Nr 0, poz. 877.
- The Future of Rural Europe in the Global Agri-Food System. Program (as of July 31, 2005) of XIth Congress of the European Association of Agricultural Economists. Copenhagen, Denmark, 23-27 August 2005.
- Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki. 2010. Dz. U. Nr 96, poz. 615 z późn. zm.
- Wilkin J., 2005. Rozwój nauk ekonomiczno-rolniczych w Polsce w latach 1994-2003 – Próba oceny. Roczn. Nauk. SERiA 7, 5, 92-102.

- Wolszczak-Derlacz J., Parteka A., 2010. Produktywność naukowa wyższych szkół publicznych w Polsce. Bibliometryczna analiza porównawcza. Sprawne państwo. Program Ernst and Young, Warszawa.
- Wróblewski A.K., 2005. Nauka w Polsce według rankingów bibliometrycznych. Nauka 2, 132-28.
- Zawojcka A., 2008. Przegląd tematyczny oraz ocena bibliometryczna dorobku naukowego zaprezentowanego na XII Kongresie Europejskiego Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnych w Gandawie. Rocz. Nauk Roln. Ser. G 95, 3/4, 7-21.

ROLE OF POLISH AGRARIAN ECONOMICS IN EUROPE IN THE LIGHT OF XIIITH CONGRESS OF EUROPEAN ASSOCIATION OF AGRICULTURAL ECONOMISTS

Summary. Agrarian economics as a branch of economy has a strong scientific position within the other economic disciplines. In the above context the very important is a question about the main areas of scientific research of that branch of economics, and also defining the scientific position of Polish agrarian economics on the European and world market of economy. The presented paper discusses that problem. The analyses were conducted on the base of works contributed to the XIIIth Congress of the European Association of Agricultural Economists, held in Zurich in August and September 2011. The gathered materials were analysed according to the session, scientific problems, country – the location of university, also work affiliation. The results of the research were presented with measures of work intensity contribution to congress, also author and papers structures.

Key words: Congress of the European Association of Agricultural Economists, agrarian economics, congress sessions, university, scientific problem

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 17.03.2014

Do cytowania – For citation: Paszkowski S., 2014. Znaczenie polskiej ekonomii rolnej w Europie w świetle prac XIII Kongresu Europejskiego Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnych. J. Agribus. Rural Dev. 3(33), 147-169.